

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

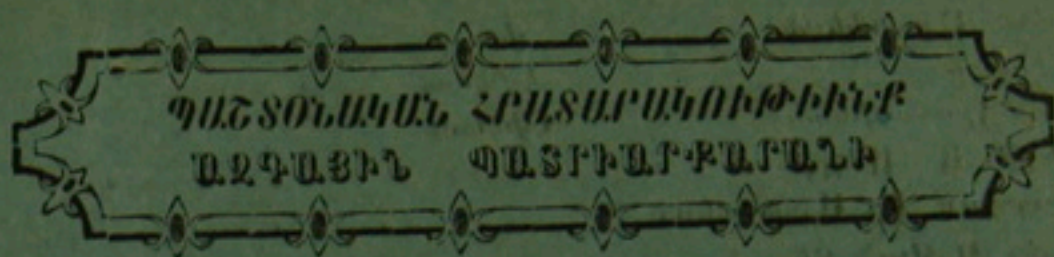
Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

ԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ

ԱՐԿԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎՈՅ

ԲԱՅՈՒՄ 1876 ՎՄԻՆ

ՀԻՄՏ 2,

9 ՅՈՒՆԻՍ 1876

ԿՈՍՏԱՆՆՎՆՈՒՊՈԼԻՍ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Ս. ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ

1876

ՄԱՅՐ ԴԻՒԱՆ

Ստեփան Աստուխան	Վարդ	Ա.	ՄՏԵՆԱԳՅՅ
Սուսնեան	Էփեսոսի	Բ.	"
Տիգրան Կուստիկան	Էփեսոսի	Բ.	"
Կարեղին Յ. Մեղիկան	"	Ա.	ՄՏԵՆԱԳՅՅ
Համբարձում Մ. Արսենյան	"	Բ.	"
Աստուխ Ալիսան Տիգրի	"	Բ.	"

ՉԵՌՆԱԿԱՆ ԳՐԱԳՐԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

Տ. Յոհաննէս Վ. Մկրտան
Տ. Գրիգոր Ք. Աճեման
Աստուխ Ազարէկան

ԳՐԱԳՐԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

Յոհաննէս Կուստիկան	Էփեսոսի
Գ. Երզնկա Ստեփանյան	"
Գրիգոր Պանդուխան	"

ԿԱՆՈՒՍՆԵԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

Յոհաննէս Ազարէկան	Էփեսոսի
Ստեփան Պէլլիկան	"
Յակոբ Քաղաղեան	"

ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԵԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

Տիգրան Կուստիկան	Էփեսոսի
Օգոսէն Խոճատարեան	"
Նարարէթ Շահաղեան	"

ՀԱՄԱՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

Համբարձում Վաղարշեան	Էփեսոսի
Եղիազար Մեղիկան	"
Յարութիան Մկրտչի-Գալի	"

ԻՐԱՆԱՍՈՒԹԵԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

Տ. Նեանս Գարգաղեան Արարիկան
Կարապետ Շահաղեան
Նան Քաղաղեան

ՆԱԽԱԶԵՌՆՈՒԹԵԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

Միգրայէլ Մամիկանեան	Էփեսոսի
Ռուսինեան	"
Աստուխ Ալիսան	"

ԽՐԱԿԱՐՈՒԹԵԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

Կարապետ Խիչիկան	Էփեսոսի
Պետրոս Վերջետիկան	"
Ստեփան Փոփոկան	"

ԱՂԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎ

ԲԱՅՈՒՄ 1876 ԱՄԻՆ

ՆԻՍՏ Զ.

9 ՅՈՒՆԻՒՄ 1876

ՆԱԽԱԶ. — ԱՄԵՆ. Ս. ՊԱՏՐԻԱՐԿ ՀԱՅՐ
ԱՏԵՆԱԳԵՏ. — ՍՏԵՓԱՆ ՓԱՇԱ ԱՍԻԱՆԵԱՆ

ԱՂԳԱՅԻՆ ԵՐԵՍՓՈՒՄԱՆՔ

ԿԵՂԵՆԱԿԱՆ ԵՐԵՍՓՈՒՄԱՆՔ

ԵԿԵՂԵՅԱՆՔ

1. Խորէն Արքեպիսկոպոսի Նաբ. Պէլ Բ. Պ
2. Կարապետ Եղիազ. Սեբեասեան Բ.
3. Մատթէոս ,, Խղմիրիկանց Բ.
4. Ամբրոսիոս Վ. Ռուսինեանց Բ.
5. Գարեղին ,, Թաթարեան Բ.
6. Խորէն ,, Կերպրեանց Բ.
7. Հմ. Եղիազ. ,, Գլխաւորեան Բ.
8. Յոհաննէս ,, Փոփոկեան Բ.
9. Ներսէս ,, Աւլանեան Բ.
10. Պողոս ,, Խոջատեան Բ.
11. Եղիկ ,, Արաշտեան Բ.
12. Արխանգէլ Ք. Մամբրեան Բ.
13. Գրիգոր Աճեման Բ.
14. Գրիգոր Աճեման Բ.
15. Խորէն Փլէշիկեան Բ.
16. Յարութիան Սեբեասեան Բ.
17. Յոհաննէս Մկրտչի Բ.
18. Ստեփան Ստեփանեան Բ.
19. Սահակ Տ. Սարգսեան Բ.
- 20.

ԱՇԽԱՏԱՆՔ

(Ս. Վիճակ)

Գամգալիս, Կլիտիկ Գալիս և
Գամգալիսի Գալիս

21. Գրիգոր Պէրսեան Բ.
- Բ. Բարսեղյանի անաթիմ
- Բ. Բարսեղյանի Երկրորդ
- Բ. Պ Բարսեղյանի Բանաստեղծական

22. Գրիգոր Ստեփանյան
23. Խորէն Մանգալեան
24. Կարապետ Ազարէկան Բ.
25. Համբարձում Վաղարշեան Բ.
26. Միսա Գալիսեան Բ.
27. Յոհաննէս Խորասանեան Բ. 3
28. Յոհաննէս Պոլսեան Բ.
29. Յոհաննէս Ստեփանեան Բ.
30. Ն. Մկրտչեան Տարթուր Բ.
31. Պողոս Պանդուխան Բ.
32. Ռուսինեան Բ.
33. Սարգիս Ազարէկան Բ.
34. Սահակ Ազար Բ.
35. Աննիքիս Մանուկեան Բ. 2
36. Փլէշիկեան Տարթուր Բ.
- 37.

(Բ. Վիճակ)

Պլիկիտ

38. Բարսեղ Հարսեան Բ.
39. Կարապետ Ս. Խիչիկան Բ.
40. Յարութիան Մարգարեան Բ.
41. Խորասան Գարգաղեան Բ.
42. Կարապետ Գ. Փոփոկեան Բ. Պ
43. Մարութ Յրեկեան Բ.
- 44.

Խալիստար Ս. Խալի

45. Յոհաննէս Շահեան Բ.
46. Յոհաննէս Ս. Մարգարեան Բ. Պ
47. Աննիքի Պանդուխան Բ.
48. Ստեփան Աւլանեան Բ.

Խալիստար Ս. Կարապետ

49. Մկրտչեան Պանդուխան Բ. Պ
50. Յոհաննէս Շիւսեան Բ.
51. Նիկողոս Աւստանեան Բ. 2
52. Տրդատ Փոփոկեան Բ.
- (Գ. Վիճակ)
- Բերս և
- Գալիս և
53. Արիկ Ունեան Բ.
54. Գրիգոր Ալիկեան Բ.
55. Մարգարոս Յ. Տիլիկեան Բ.
56. Միգրայէլ Մամիկանեան Բ.
57. Նան Քաղաղեան Բ. 2
58. Ստեփան Խեղիկեան Բ.
59. Տեղեան Ս. Երզնկեան Բ.
60. Խիստ Զարեան Բ.
61. Յարութիան Նորաստեղծեան Բ.
62. Գրիգոր Մարգարեան Բ. Պ
- (Միգրայիկ)
63. Կարապետ Պ. Պէրսեան Բ. Պ
64. Յարութիան Կուստիկան Բ. Պ
65. Յարութիան Նորաստեղծեան Բ.
66. Յոհաննէս Ազարէկան Բ.
67. Տիլիկեան Երասիմեան Բ.
- (Պլիկիտ և Գարգաղիս)
78. Յարութիան Մկրտչի-Գալի (Գ. Վիճակ)
- Գարգաղիս և Խալի
69. Յոհաննէս Կուստեան Բ.
70. Ստեփան Պլիկեան Բ.

ԳԱՆՈՒԱԿԱՆ ԵՐԵՍՓՈՒԱՆՔ	ԳԱՆՈՒԱԿԱՆ ԵՐԵՍՓՈՒԱՆՔ	Մաս:
71. Կարապետ Շահապետյան	Բ.	121. Սահյան Պ. Պ. Փարազեանց
72. Մկրտիչ Մուրադյան	Բ. Պ	Տիվրիկ
Կարապետյան		122.
73. Յակոբ Ալեքսանյան	Բ.	123. Զյրան և Մարտ
Էնիմանյան Սամարիոյ		124. Տրապիզոն
74. Օգոստ Խոսրովյան	101. Մանուկ Առանձնեան	125. Պարտաւ
Թոփղաթիւ	Բ.	Տիգրանակերտ
75. Լյուսի Ս. Էդիս և Ս. Աստուանյան	102. Պարսկ Արեւիկայի քաղաքեան	126. Վան
76. Գարեգին Յ. Մեղիքեան	103. Սուրբ Կիւմրի քաղաքեան	127. Արմեն Մարտունեան
Գարու շէշ	Բ.	Բ. Յ
77. Աստու Կիսրայան	104. Տիգրան Արեւիկայի քաղաքեան	128. Հալեպ և Այերայ
Հիսար և Պարսի զիւլ	Բ.	129. Սեւաստիա
78. Յովհաննէս Կուրեան	105. Պարսկ Արեւիկայի քաղաքեան	130. Մկրտիչ Մեղիքեան
Կոր զիւլ և Սրէկիս	Բ.	Ռուստիս
79. Ղազար Հովհաննէս	106. Սրբիկեր	131. Կարս
Պարտաւ	107. Կարապետ Խոսրովյան	132. Արթուր Յ. Արթուրեան
80. Աստուր Գուրապետ	108. Բաղէշ	133. Համբարձում Մարտիկեան
81. Մկրտիչ Ք. Կուրեան	109. Պարտաւ	Բ.
82. Յովհաննէս Կրտիչեան	110. Քրիստոսոս Գաղարեան	134. Գարաթիս
Քարապետիկ	Բ. Պ	135. Ասան
83. Յարութիւն Զեմբրեան	111. Էդիսիս	136. Սրբիկ
84. Յարութիւն Ք. Տասեան	112. Յովհաննէս Արեւիկայի քաղաքեան	137. Լոգոթիս Պարտաւ
(Ե. Վիճակ)	Բ.	Բ. Պ
Սամարիս	113. Յակոբ Խոսրովյան	138. Իզմիր
85. Ալեքսան Պարտաւ	114. Մանուկ Մանուկեան	139. Էդիս
86. Ալեքսան Քոստան	Բ. 3	140. Յովհաննէս Յովհաննէս
87. Եղիազար Մեղիքեան		
88. Մինաս Ճամբապետեան		
89. Յակոբ Քարապետեան		
90. Յակոբ Աստու	115. Հալեպ	
91. Կազարէթ Շահապետյան	116. Էրզնկա և Բարերոյ	
92.	Բ. 3	
93.	Բ.	
94.	Բ.	
Խապիսի	117. Տիգրան Ք. Արեւիկայի քաղաքեան	
95. Աստուր Ալեքսան Տրապի	Բ. Պ	
96. Խոսրով Պ. Մարտունեան	118. Մարտիկ Մ. Արեւիկայի քաղաքեան	
97. Ալեքսան Պարտաւ	Բ. 2	
98. Սարգիս Արապետեան	119. Յովհաննէս Կարապետեան	
99. Սարգիս Արապետեան	Բ.	
100. Արմեն Մարտունեան	Բ. 2	

ՕՐԱԿԱՐԳ.

Ա. Վերաքննարկել Սանճազարեան. — Վիճարանարկել Բ. յօդուանց Վրայ, որ է բարձրակարգ մատակարարարկել:

ԱՏԵՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆՔ

Ատենար բացուեցաւ ժամն 7 1/2 ին ի ներկայութեան 50 երեսօխոսանաց, որոց վերջին թիւն 57 ի յանգեցաւ:

Թեոքեանցիկ Կարապետեան Կարապետեան Կարապետեան Կարապետեան Կարապետեան

Ատենար բացուեցաւ ժամն 7 1/2 ին ի ներկայութեան 50 երեսօխոսանաց, որոց վերջին թիւն 57 ի յանգեցաւ:

Յետոյ՝ Գ. Կարապետեան Կարապետեան Կարապետեան Կարապետեան Կարապետեան

ԲԱՓԱՄԱՃԵԱՆ Մ. ԷՅ. — Չորրորդ նախնի երկու գրաւոր առաջարկութիւն մատուցած էի:

որոնք արձանագրուած են ատենագրութեան 58 երեսին մէջ: Ժողովը նոյն երկու առաջարկութիւններու բաւարկութեամբ նկատողութեան արձանի դատեց և յղեց նախաձեռնութեան զիւսմին ի նախարանութիւն: Սոյն որոշումը յիշուած չէ ատենագրութեան մէջ, կիսնդրով որ արձանագրուի:

ՄԵՐԵՒԵՄ-ԳՈՒՆԻ Յ. ԷՅ. — Նախ Գ. երես 64 սիւնակ Ա. — Իմ խօսքիս խնամք թերի է խնամարարութեան մէջ, վասն զի ամբողջ չէ նշանակուած: 129 Տողն սիսեալ պէտք է ըլլայ այսպէս. «չառ ու ճանաչու են, վասն զի խոսն. «զիցը Վարչութեան ժողովներէն անցնելէ ետեւ «զարմեալ եկած ելած է այս ատենին և անոր «զրայ լիճարանութիւններ եղած և որոշումներ «արուած են: Հիմն Բ. Գրան վերջին թէգրե. «ընկ կայ մեզ ներկայացեալ և խնդիրն անոր «զրայ է: Բ. Գրուը Պարտաւարարանի թագ. «արկին յենով կըսէ թէ եթէ դուք համազում «էք անարարութեանը, մենք ըսելիք չունինք»:

Նոյն սիւնակ 269 էն 28 դ ատողութեան պարունակութիւնը պէտք էր հետեւեալ կերպիւ ար. «ձանագրուի. «Ս. Պարտաւարը կը հարցնէ «մեզ թէ այս թէգրեթէ բաւարան է խաչատուր

« Երբ որ անարար հրատարակելու : Երբ
 « Խաչատուր Արքայանք խզնի մասը և համարմանը
 « անարար հրատարակելու համար պէտք էր
 « խնդիրը մանրամասնորեն քննած ըլլայինք, և ու
 « բաշխուեալ այս քննութիւնն անկարելի եղած է,
 « համարում չէ կրցած գոյանալ ի մեզ : »

Նոյն սխեմայի 38դ տողին մէջ մեզի շնորհ
 չերիք բաւերն աւելորդ են :

Գարնեալ նիստ Գ. երես 65 սխեմայի Բ.
 Խօսքս թերի և կցկատար արձանագրեալ է, ու
 բով և խնամար ճարտարած : 17դ տողին սխեմայով
 ստոյգս պէտք է ըլլայ, « կրսեն թէ՛ խնդիրն հան
 « հասած է որ Ս. Պատրիարքը պէտք է համա
 « զու՛մ յայտնէ, և եթէ ի խնդիր եղեալ անձին
 « անարարութեանը խզնի մասը համարուած եմ
 « ըսէ, գործն այն տունն կը ըմնայ : Բայց ի՞նչ
 « իրաւամբ կարելի է ստատարեալ զՊատրիարք
 « Արքայանքն որ խզնի համարում յայտնէ, մինչ
 « պէս ներկայ խնդրոյն մէջ թերեւ անկարելի է
 « զած է իրեն համարում գոյանալ, ինչպէս որ
 « շատ հաւանական է : Նկատեցէք թէ Ժողովս
 « քանի անգամ որ այս խնդիրը Վարչութեան
 « յանձնեց ի վերջնական տնօրէնութիւն : Արքա
 « զան Պատրիարքը գարնեալ հաս բերաւ զայն,
 « և կերելի թէ քանի անգամ ալ յղենք Վարչ
 « շտաբեան գարնալ հաս պիտի վերադարձնէ.
 « բաւական աղայցոյց է այս թէ՛ Ս. Պատրիար
 « քը կատարեալ համարում չունի խնդրոյն վը
 « րայ : Եւ երբ համարման վրայ կը կայանայ,
 « շատ կարելի է որ քան ժողովներ համարին
 « և մարդ մը չհամարուի : Ազգային ժողովս ալ
 « ներկայ խնդրոյն մէջ խզնի համարուեցոյ չկըր
 « անար ըսել և խզնի համարման վրայ չէ կարելի
 « վճիռ տալ : Այս խնդիրը վերջացնելու համար
 « ուրիշ ճար մը գտնելու է, որ դժուար ալ չէ :

« Երբ վարչական ժողովներուն քննութեանը
 « Խաչատուր Արքայանք անարար եղած է, Բ.
 « Գուռն ալ իւր բեզբերեցով կրսէ թէ ինք ըսե
 « լիք չունի, Ս. Նախագահն ալ մեզ կը հար
 « ցընէ թէ այս բեզբերեց բաւական է Խաչա
 « տուր Արքայանքն անարար հրատարակելու և
 « կամ թէ խնդիրը վերջնապէս լուծելու. արդ
 « առանց անարարութեան խնդիր յազելու մեր

« պէտք է ըսելք թէ այն, բաւական է խնդիրը
 « վերջնապէս լուծելու, առ թէ արձանագրութիւն
 « Գրան համար այս խնդրոյն գոյանած ըմնած
 « ըլլալուն ապահովութիւն ձեռք բերուի : » Բը
 « իրաւատուր է ֆիւնտի բաժնն ուրիշ բան է թէ՛
 « կատարարութիւնն ամեն տունն իրաւունք ունի
 « ստորագրութեանը ամրատանեալ որ և է անձ
 « թէ և խնամ բարձրատիճան գաւառատանի են
 « թողնելու. այս մարդուն վրայ եղածը արդ
 « կատարած մ'էր, որուն համար թէ և Բ. Գաւար
 « հիսայ կրսէ թէ բաւելի մը չունի, բայց որպէս զի
 « տեղի չմնայ Բ. Գրան որ մ'ալ ըսելու թէ « նո
 « քանոր յայտնութիւններ կատարաներս նորագոյն
 « կամ ծանրացոյցին հետեւարար Աղթամարայ
 « կաթնագիրսն ի նորոյ գաւառատանի տակ ինկած
 « է իրրե ստորագրութեան մեղաւորից են. » կը
 « փոխարկւմ որ այս մասին ապահովութիւն ձեռք
 « բերուի : Այս Հինորեայ խնդրոյն խնամու
 « թեանը վերջ տալու և նոյն թիկ Խաչատուր
 « Արքայանքին նկատմամբ սրատուար կերպիւ ըս
 « ձելու համար, ինչպիս քիչ մ'ատաջ ըսի, կը
 « կոնկեմ թէ Վարչութիւնը պէտք է քննէ եկած
 « բեզբերեցներուն խնամն ու ճաղումը, և եթէ
 « անհաւանական գտնէ ապագայ հաւանականու
 « թեանց տաջեն անելու, թերի մասը քայցնել և
 « տե խնդիրը գործադրութեան գնէ : Այս կերպով
 « ամեն կնճիւ ըստուած կրկայ և ոչ Ս. Պատրի
 « արքին վրայ բան մը կը ծանրանայ, ոչ ալ ու
 « լիւի :

ԱՏԵՆԱԴՊԻՐ ԷՅ. — Նիստ Գ. երես 74.
 Բ. սխեմայի Ա. տողին սխեմայով Պատրիարքան է
 « ֆիւնտի Խօսքն այսպէս պիտի ըլլայ ըստ իւր
 « ստից :

Կ'ընտրակինք որ Ղաւանն ի սրաչտօնէ այդ
 « յայտարարութիւնն ընէր, որ եմն Արքայանքին
 « առաջարկութիւնը մէկ կողմ կը մնայ, որն որ
 « զուտ կրօնական է :

Գ. Նոյնի Ատենագրութեան վրայ այլ ևս
 « զխտարութիւն ընող չըլլալով, Ատենագրութեան
 « ղան քուէի գրաւ զայն, որ ԸՆԴՈՒՆՈՒԵՑԱԻ
 « Ժողովն :

« Վերջապէս՝ Ատենագրութեան փաշան է : Նոյնի
 « ստենագրութիւնը ձեռք տաւ և անոր վրայ ի
 « զխտարութիւն հրատարակելու զերեւոյթաններն :

ՄԵԼԻՔԵԱՆ Մ. ԷՅ. — 93 Կրեւին մէջ
 « յիշատակեալ Ապրիլ Կիւնտի յանուն նորընտիր
 « Բող. Ժողովոյ բրած յայտարարութեան վրայ
 « գոհունակութիւն յայտնեցի, որ բնաւ յիշուած
 « չէ, կիսնգրեմ որ արձանագրուի :

ԵՈՒՍՈՒՅԵԱՆ Տ. ԷՅ. — 87 Կրեւին մէջ
 « արձանագրեալ ստենագրութեան մէջ սրահաս
 « կէտ մը կայ. այն է՝ ինձմէ առաջ խօսող ստե
 « նարանից կարծիքը հաստատելով հանգրծ իմ
 « կարծիքներս յայտարարած էի, որն որ անյիշու
 « տակ մնացած է. կիսնգրեմ որ այս կէտն արձա
 « նագրուի :

Ուրիշ զխտարութիւն ընող չըլլալով, Կ.
 « Նոյնի ստենագրութիւնն ալ քուէի գրաւեցաւ և
 « ԸՆԴՈՒՆՈՒԵՑԱԻ Ժողովն :

2.

Բացակայ քիւն

Ատենագրութեան փաշան ծանուցանելով Ժողո
 « վին թէ ազգային երեսօտիսաններէն՝

- Միշրան Էֆէնտի Պահճէ գարուեան
 - Յովսէփ " Մազլումեան
 - Տիգրան " Ամանեան
- նամակ գրելով, առաջինը ճանապարհորդութեան
 « և վերջին երկուքը տիրութեան սրտածառա
 « այս առար նիստին բացակայ մնալու ստիպ
 « ուած ըլլալին յայտնած են, նշանակել տուաւ
 « ներկայութեան առ մարին մէջ :

3.

Հրամարական

Ատենագրութեան փաշան նայալէս ծանուցանելով
 « թէ Քեթրանեան Թագլու Էֆէնտի անասան
 « ժամանակի համար մայրաքաղաքէս հեռանալ ըս
 « տիպուած ըլլալուն սրտածառաւ հրամարական
 « գրեմ է, հրամարագիրը կարգալէ ետե իրրե
 « ստորը հրամարական քուէի գրաւ, և Ժողովը
 « միաձայնութեամբ ԸՆԴՈՒՆՈՒԵՑԱԻ :

Կ.
Ինտրելի երեսօտիսանք

Ատենագրութեան փաշան ժողովին ներկայացնե
 « լով 27 ընտրելի երեսօտիսանայ ցանկ մը, որայ
 « 7ը Պորոյ թաղերէն և 20ը գաւառներէն սկսար
 « է ընտրուին, Արքայանք Պատրիարք Զոր և Վար
 « շտութեան ուշադրութեան յանձնեց՝ որ շուր
 « ընեն փութացնել անոնց ընտրութիւնը, որպէս
 « զի Ժողովը կարենայ շուտով իւր տիրութիւ
 « նը գտնել : Ահաւտիկ ցուցակը .

Կ. ՊՈԼՍՈՑ ԵՐԵՍՓՈՒԱՆԷՔ

Եկեղեցական երեսօտիսաններէն	4
Գաւառիս կէտիք փաշա և Գաւառիս յարար	4
Եկեղեցական	4
Թորքափախ	4
Սամարիայէն	3
	1

ԳԱՒԱՌԱԿԱՆ ԵՐԵՍՓՈՒԱՆԵՐԷՆ

Իգմիր	4
Եղիպտոս	4
Ջեթրանայ	4
Ղարսնիսայ	4
Բաղէ	4
Մանչրիս	4
Հաճրն	4
Երզնկայ և Բարերոյ	4
Տիւրիկ	4
Ջերան Մարտ	4
Տրայիգօն	4
Պաղտատ	4
Տիգրանակերտ	4
Աղբաւար	4
Հայէկ և Այնթապ	4
Թուսնախ	4
Գաղատիս	4
Ատանայ	4
Արզիր	4
Մարտիս	4
	27

Հարցում 3 երեսփոխանաց

Առեւտարական մասին 3 երեսփոխանները ստորագրեալ և առ Արշալույսին ուղղուող գրութեամբ հարցում մը Վրաստանի մասնապետ Քելլոյը յայտնելով, կարգաց զայն Ժողովին, որ է.

« Իրա՞ն է Պատրիարքարանի ջրհանակրտագեալ « Գրիգոր կղբորդ սագգայիններէ կամուար զորդ գրեւու սկսելուն և թէ Պատրիարքարանի գրաւ գիրներէ մէկու մը ձեռք տակախն զիմարտագրութիւնը շարանակաւ վերաբերեալ կըսած « տարածայնութիւնը . և եթէ իրա՞ն է, Արշալույսին « Թեան Խառն Ժողովոյ որոշմամբ է թէ մասնաւոր անդամաց խորհրդովը գործադրուած է, կա՞ն զիսկէն որ Արշալույսինը գոհացուցիչ տեղեւեկութիւն մը տայ, որով միտերը հանդարտին »:

Միևս ճափափեան
Ալիքան Պէշիքեան
Մկրտիչ Մկիթեան

Յետ ընթերցման Առեւտարական մասին թէ և հրատարակեալ հարցադրեալ սրտառնակները թիկնց կարծիքն յայտնել այն հարցման վրայ, սակայն զեռ Քաղ. Ժողովոյ անդամներէն ներկայացող չգտնուելուն սրտառնակ, խնդիր առնանց ներկայութեան վերադասելու հարկ բաւարարեալ ետեւ, անցաւ Օրակարգին:

ՕՐԱԿԱՐԳ.

Վերաքննութիւն Մանկավարժութեան. — Վիճարանութիւն թ. յոգուան վրայ, որ է բարոյական մասնակարարութիւն:

ԱՍԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Այլիչը անշուշտ տեարք, որ Մանկավարժութեան վերաբերմիչ յանձնախումբը տեղեկագիր մը բերած էր, որ Մանկավարժութեան ինչ ինչ կեանքը փոխառութեան կարտ կցուցնէր, այս տեղեկագրոյն

վրայ մտայնացս բեմական ձեւերը ՚ի գործ գրուելով, յետ վիճարանութեան Ա. յոգուածը որ Վարչական մարմնոյ կարմակիրարարեան կվերաբերէր, երկրորդ ընթերցմամբ բուէով որոշուեցաւ: Այժմ կարգն եկած է թաղական մասնակարարութեան յոգուածին վիճարանութեան: Այս մասին զլիստարտուելու Ուսման և Գիտելի կողմէն ծրարիրներ ներկայացուած էին, որ արդէն առեւտարականաց մէջ ալ տարադրուած են, և անշուշտ երեսփոխանաց գրեւուած կոչմանը առնման որ զխնայով որ այսօր այն կէտին վրայ վիճարանութիւն պիտի բլլայ, խնդիրը լսուեալով, խնայողութեամբ և բոս այնմ պատրաստուած է: Հետեւապէս խօսիլ ուղղակի կհրաւիրեմ կանխաւ արձանագրել տալ իրենց անուններն և թեր ու զեմ խօսակցիքն սրտէս զի բոս կանանագրութեան փոխառաց կարգաւ խօսք տուար ստեղծարանից: — Առաջին խօսքը Քաթաւմանեան Լիւնտիլն է, որ Ուսման և Գիտելի ծրարքին ի նորատ խօսակցը յայտնած է:

ՔԱՓԱՄԱՃԵԱՆ Մ. ԷՅ. — Տեարք երեսփոխանք. բարեբաղդ կհամարիմ զիս որ կարեարգոյն խնդրոյ մը վրայ սրտառնակի Ժողովոյց ուղղութիւնն հրատարակու սրտառնակ կունենաւ:

Թաղային մասնակարարութեան խնդիրն է այդ, որ ինչպէս յայտնի է, մեր այսօրուան օրակարգն է:

Մանկավարժութեան հաստատութեանն առաջ ժողովարդն ոչ Աղգ. Վարչութեան և ոչ ալ թաղային մասնակարարութեան մէջ ձայն առնալը ունէր, վասն զի իրաւանց արդիւեալ էր:

Իսկ Մանկավարժութեան հաստատութեանն ի վեր ժողովարդն իւր բնիկ իրաւանց տէրն ըլլալով, Աղգ. այն խորհրդարանը հաստատուեցաւ, ուր ազգային երեսփոխանութիւնն Աղգ. գերագոյն իշխանութիւնը կվարէ, զոր իրաւանց ազգին զտութեանն ընդունած է:

Այս սկզբումը ազգին ընդհանար շահերն ու իրաւանքներն ապահովուելու երաշխաստեալ են: Սակայն ներուի ինձ բուէ թէ գործադրութեան ենթարկուած ներկայ Մանկավարժութիւնն մեր թաղային շահաց և իրաւանց ապահովութիւնը իրաւ յոսի վիճակի մը մէջ դրած է, այնպէս որ

ժողովարդն իւր թաղական խորհուրդն ընտրելէ և արայ մասնակցելէ զառ՝ այլ ևս իրաւանք ու սրտառնակութիւն մը չունի:

Տրայ սրտառնակութեան փոխարէն թաղի մը ժողովրդեան միայն ընտրական իրաւանք տալ և թաղին շահերն ու իրաւանքները հակառակու սրտառնակ Մանկավարժութեան 54 լոյ յոգուածին տրամադրութեամբը կերը. Վարչութեան յատկացնելն ոչ միայն ուղիղ բանի և իրաւանց հակառակ է, այլ և Մանկավարժութեան 28 և 41 յոգուածոց տրամադրութեանց ալ անհամաձայն է. վասն զի Աղգ. Վարչութեան Արօն. և Քաղ. Ժողովոյ սրտառնակ ազգային ընդհանար գործոց տեսչութիւնն է միայն: Մեր ստանուվեց տարուան փորձառութիւնն արդէն զգալի կերպով ցոյց տուած է այս գրութեան վրաստարութիւնը: Հարկ է հաստատուել արդեօր:

Մանկավարժութեան 52 լոյ յոգուածը թաղ. խորհրդոյ վրայ սրտառնակութիւններ դրած և 54 լոյ յոգուածն ալ այդ սրտառնակութեանց իրարանջիւրին համար առ կեղրոնն համարատուութիւն արամադրած է:

Այդ կհարցնեմ թէ մինչև հիմա ո՞ր թաղ. խորհուրդ իւր սրտառնակութեանց համար առ կեղրոնն համարատուութիւնն ներկայացուցած և կամ կեղրոնն իւր այդ իրաւանքը կրցած է գործադրել: Արժեւ՝ մի միայն գրամական մասին Տեսեալի խորհրդոյ հաշուեցոյց մը ներկայացնել անդին անցած չէ Թաղ. Խորհրդոյ համարատուութիւնը, և այն ալ գրեթէ միայն ի վաւերացուած:

Բնակատարար կհետեւի թէ մեր Թաղ. Խորհուրդներն անպատասխանատու վիճակի մը մէջ կգտնուին, որով շատ մը թաղերու մէջ ծանր ու երկարատե խաղութիւններ և մինչև իսկ անիշխանական շարժումներ տեղի աւնեցած են: Տեարք, կըմտամ նոս այնպիսի թաղեր ալ ցըցնել որ ներկայ գրութեան շարժիչ նիւթահան և բարոյական մեծամեծ և դժուարադարմանելի վրաստաց և մեծագուծար սրտառնակ ենթակայ և դրած են: Այնպիսի վրաստաց համար ինչ գործուն ցոյց տուած է ներկայ մանկավարժութիւնն: 52 լոյ յոգուածը մի միայն ըստեւ կարամադրէ

մանկավարժութեան հիմնական սկզբանց երեք անգամ հակառակ վարուող խորհուրդ մը: Այդ օրէնքը միայն բարոյական սրտառնակ մ'է, որ նիւթահան վրաստաց ընտել չը հակառակէր:

Ներկայ գրութեան վրաստարութիւնն եթէ Վոյսոյ մէջ այնչափ զգալի կըսած է, հասարակաց մէջ ո՞րչափ աւելի զգալի է, գաւառաց մէջ կրեւմ, ուր գաւառին կեղրոնն մինչև 50-60 մամէն աւելի հեռուորութիւն ունեցող մեծամեծ գիւղեր ու բողաքներ մի միայն Թաղ. Խորհրդով մը կառավարուելու և իւր գոմի հակառակ մարմին մը չիւնուող երեսին ցաւալի է ըսել թէ շատ անգամ ազգային շահեր և իրաւանքներ զո՞ս արուած են, որոյ շատին ի մասոյց տեղեկութիւն աւնեցած եմ:

Օրինաց մէջ ներկայ գրութեան անդատականութիւնն օրինաց յարցն ու համարումը նրաւանքներէ զառ ուրիշ բանի շժատայէր. հեռուարար պէտք է բարեխոսել և այնպիսի գրութիւն մը հաստատուել, որով ժողովարդը կարող ըլլայ իւր շահոցը վրայ աւնեցած հակառակեան և սրտառնակութեան իրաւանքն ըստ օրինի վայելել. վասն զի արդի մը յառաջադիմութեան աստիճանն իւր շահոցը վրայ ըստ օրինի հակառակեան և իւր իրաւանքները սրտառնակու կարողութեանն կշափուի:

Աստի Աղգ. Ժողովոյ անյեղի պարտականութիւնն է այնպիսի օրէնքներ դնել, որ թէ արդարութեան, իրաւանց, սրտառնակ և ճշմարտութեան վրայ հիմնուող ըլլան, և թէ ժողովարդին ազգասիրութեան աշխոյժն աւանդը վաս և բորոք սրահն:

Այդ ներկայ գրութեան անբաւարարութիւնն այսպէս հաստատուելէ ետեւ, հարկ կհամարիմ աւելցնել թէ Թաղ. Խորհրդոյ համարատուութիւնն իրիւ թաղային գործոց գործադիր իշխանութիւն հարկ է ճշդել և օրինաւոր հակառակեան ներքեւ դնել թաղային շահերն ու իրաւանքները:

Հետեւաբար կհամաձայնիմ Ուսման և Գիտելի կարծեացը, և կառաջարկեմ որ Թաղային ժողովոյ կարմութեան մասին նորա առաջարկութիւնը բուէի գրուի: Այս այս է իմ

կարծիրս :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Խօսքը Կառավարական Էֆէնտինն է . բայց նախ կ'արդենք : թեք պիտի խօսի՞ր թէ՛ զէ՛մ :

ԵՌՆՈՒՅԵԱՆ ԷՅ. — Բաժնարկարկու չեմ կրնար բռնել թէ՛, թեք պիտի խօսիմ չէ՛ նէ զէ՛մ . երբ յօդուած առ յօդուած կարդացուի, ան առանձին յարմար կրկան իմ զխոսքով խնդրեալս, բռնի կայ յօդուած որոյ զէ՛մ պիտի խօսիմ, կայ ալ յօդուած որոյ թեք :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Խօսք բարձրանի՞չ յանձնարարի տեղեկարար Բաժնարկարկու Սրբազանին է :

Տ. ՄԱՏՔԷՆՍ ԵՊԻՍ. — [Տեղեկարար] Իրաւ է որ՝ երեսօթեան Տեառք, երբ սակէ առաջ գործուել իրեն Սահմանադրութեան վերաբրնիչ յանձնարարին տեղեկարար այս բեմին իրոյն խօսեցոյ այն պահուն յարաւ Բաժնարկարկու Էֆէնտի թաղային մասնակարարութեան մասին իւր առաջարկութեանը ներկայացուց, և ըստ թէ՛ թաղային ժողովոյ կազմութեանն են . կառավարութեան կը վերաբերի : Սակայն այս անգամ ներկայացուցած յօդուածաւոր առաջարկութեան 10-րդ յօդուածին Վ. հաստատու էր կարգադրի տեսոյ որ Թաղային ժողով կազմուելու անդամակազմութեան նկատմամբ թաղերու խնդիրը լուծուած է, առախ և այսօր կը յարարարեմ թէ՛ իրեն տեղեկարար վերաբրնիչ յանձնարարին Թաղային ժողովոյ կազմութեան սկզբունքը կընդունիմ, միայն թէ՛ ներկայացուել առաջարկութեան զորոյ մէկ բանի բարեփոխութեանն որ պիտի առաջարկեմ :

Բաժնարկարկու Էֆէնտի իր առաջարկութեան 2-րդ յօդուածով կրտէ « Թաղային ժողովները սրտագամ ունին իւրաքանչիւր իր թաղին տարեկան պիտանէն սահմանելու . . . և վերջապէս իր նկատմանով կան ներթարկեալ ամէն թաղային խնդիր յանուն թաղին լուծելու : 3-րդ յօդուածով կրտէ « Թաղային ժողովները կը սրտանին թաղին վիճակարարութեանը համառօտաւ հարգողել իրենց կեդրոնին վարչութեանն են :

16-րդ Զօդուածով առանց Թաղային ժողովոյ արտօնութեան՝ Թաղ. Խորհուրդը սահմանուել պիտանէն զորս ծախար կամ պարար ընել :

Ըստ իրաւունք շունի ըսելն կարք կրտէ « իսկ այնպիսի պարար մը կըրելու համար որոյ գումարը թաղին տարեկան հասցիքին համեմատութեամբ հարկարին բանը կանցնի՝ նայեալս և թաղ . կարուածի մը վաճառման համար՝ թաղային ժողովը չկրնար արտօնութեանն առաւ առանց իւր կեդրոնին Տեսնա . Խորհուրդը գիտութեան, և հաստատութեան Աղղային ժողովին է թէ՛ Պօլսոյ մէջ է թաղը կամ գաւառական ժողովին է թէ՛ զաւառին մէջ է : »

8-րդ Զօդուածով կրտէ « Ընտրութեանց վաւերացման իրաւունքը թաղային ժողովին է . . . Թաղային ժողովն յետ վաւերացման կեդրոնին կը ծանուցանէ կատարուած ընտրութեանը : »

Ինչպէս կերելի, Տեառք, այս շարս յօդուածով Թաղային ժողովները բայցի մէկ բանի մասնաւոր պարագաներէ կեդրոնական վարչութեանն յարգովին անկախ թաղերու մէջ խնդրին առանձին բան տնօրինելու և վճարար տնօրինելու իշխանութեանն ունին, և մասնաւոր 16-րդ յօդուածին վերջին պարբերութեամբ թաղային ժողովներն Պօլսոյ մէջ սկզբունքի Աղղ. Ժողովին և գաւառական մէջ սկզբունքի գաւառական ժողովոյ հետ յարարարութեան մէջ զրուած են . բայց սակից թաղական ժողովներն իրենց գործոց համարատու ալ չեն ոչ առ կեդրոնական և գաւառական Վարչութեան և ոչ առ Աղղ. և Վաւ. Ընդհանուր ժողովս :

Այս յօդուածներով թաղային մասնակարարութեանը Վաւառական վարչութեանն աւելի անկախութեանն ունեցած է, և թաղերը թէ՛ Պօլսոյ և թէ՛ գաւառական մէջ առաջնորդութեանն աւելի անկախ ըլլալու արտօնութեամբ կար է Աղղին թէ՛ ներկային և թէ՛ արագացին համար, առախ առանց սակից աւելի արտօնաւարանելու խնդիրը, կատարարեմ որ .

Ա. Թաղային ժողովները Պօլսոյ մէջ կեդրոնական վարչութեան և գաւառաց մէջ գաւառական վարչութեանց համարատու ըլլան .

Բ. Թաղային ժողովոց ընտրութեանը կեդր. և գաւառական վարչութեանն իրաւունքն իրաւունքն :

Գ. Թաղային ժողովոց յարարարութեանը

սկզբունքի կեդր. և Վաւառ. վարչութեանց հետ ըլլայ, և Թաղ. ժողովոց սահմանած պիտանէն իրենց կեդրոնին ալ վաւերանայ, և չէ՛ թէ՛ միայն փոխառութեան և կատարածի մը վաճառման համար այլ և չէ՛նք չինելու և կատարած գնելու համար են . պէտք է իրենց կեդրոնին հաստատութեանն գրեմ և անոնց պիտութեամբ գործեն :

4-րդ Զօդուածով կրտէ թէ՛ Թաղային ժողովները կատարանան 30-ական անդամ, որոց 3-ը քահանայ : 7-ին մէկն կեկեղեցական ըլլալու սկզբունքն համաձայն կատարարեմ որ 30 թաղային 4-ը կեկեղեցական ըլլայ :

5-րդ Զօդուածով ընտրելուց և ընտրուաց սրային գրուած է կարգաւ և գրել գրեմալ : Այս սրայինը ըստ որում գաւառաց համար անկարելի է . առախ կատարարեմ որ կարգաւ և գրել գրեմալու սրայինը գաւառաց համար առայժմ՝ գորս ձգուի իրեն բացատրութեան :

6-րդ Զօդուածին վերջին սրարբերութեամբը թաղային ժողովոց ընտրելուց ցանկը, ընտրելուց միանգամ 30 անձ ըլլալ կը սահմանել : Ամէն ընտրութեանց մէջ ընտրելուց ցանկերը պիտութեան համար միայն կը արատաւուն, այս մասին մեր Սահմանադրութեան նորավար ժողովրդին մասնաւոր գաւառացոց պարտութեանն ստոր և Ընտրողական ժողովին (այսինքն 10 հոգիին) արտօնատուած 30 անձինքն որինակել ազու վաճառելն ազատելու համար ընտրողները՝ կատարարեմ որ ընտրելուց ցանկերն երկարատիկ ըլլայ :

12-րդ Զօդուածով կրտէ թէ՛ Թաղ. Խորհուրդները 5-ական անդամէ կրտարանան . Թաղ անինք որ 5 անդամը կրտէ . բայց թաղեր ալ կան որ 5 անդամը չքաւէր . որինակի համար՝ Մայր կեկեղեցոց թաղ. Խորհուրդն 5 անդամէ բարեկանալ անկարելի է : Թաղային շրջաններու և սրիչ գործի համար քանի մը հոգի մէկէն պէտք կըրան թէ՛ պէտք և երեք հոգի ալ մասնակարարութեան գործերը տնօրինելու քաւական են : Բայց մեր աղղին Թաղային մասնակարարութեան համար անկարելի է . առախ կատարարեմ որ 5 էն մինչև 9 անդամ ըսախ, և իւրաքանչիւր Թաղային ժողով իւր Թաղին համար արտօնած թիւը

կ'որոշէ : Սոյն յօդուածին համար սակը գրուած ծանօթութեան մէջ « Թաղ, Խորհուրդ անդամաց մին ստորարար քահանայ է » ըսուած է : Փոխանակ ստորարար ըսելու, կատարարեմ որ « անհրաժեշտարար քահանայ ըլլայ » ըսախ, վասն զի թաղերուն մէջ շատ անգամ ընտանեկան վէճեր կարատանին, որոց լուծման և իրաւաւորութեան համար խիստ կարեւոր է քահանայի մ'ալ գանձելը թաղ : Խորհուրդ մէջ :

ԵՌՆՈՒՅԵԱՆ Տ. ԷՅ. — Ես կատարարեմ որ ծրարիրը յօդուած առ յօդուած կարդացուելով վիճարանութեան ներթարկուի և յետոյ քրտէի գրուի :

ՄԲԱՋԱՆ ՆԱԽԱԳԱՆ. — Ես կընտրանիմ թաղային ժողովոց կազմութեանը . բայց կը վաւարելի որ այդ ժողովներն իրր ձերանկար Վարչութեանն ընտրութեան վասն զի Վարչութեանը պիտի ըլլայ անոնց հետոյ : Կատարարելի նաև որ Թաղ. Խորհուրդն ազատ քուելով ընտրուի, բայց քուելութեան շխանակցի նաև այն թաղերին՝ որ իւր գնակը զարոց չղղիչը, և այն՝ որ իր ընտանին ու գաւառները չխնամիր և արբեցութեամբ անդործ կարտարի : Ասով հայերը ցուցած կրկան որ իւր ընտանին ու բարոյականը չճանչցող մարդը չեն ընդունիր իրենք :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Ամենիս գիտենք որ օրինական ծրարիրներու համար ընդհանուր վիճարանութեանն առաջին ընթերցմամբ կատարուելէ ետեւ, երկրորդ ընթերցմամբ յօդուած առ յօդուած բնութեան կըրկայ : Մեր սահմանադրական վերաբրնութեան խնդրոց մէջ Ա. ընթերցումն ըրած ընկացած ենք . և Բ. ընթերցման ժամանակ յնեւելու յօդուած առնեմալու մտք, բոլոր սահմանադրական վերաբրնելի կէտերը շարս խաւարի տեղեկացինք և առանց յօդուած անունը տուինք : Առանց մէ առաջինն արդէն ընտուած և սրտուած է . հիմա երկրորդին վիճարանութեան մէջ պարտութեան մ'ալ ունինք . Բաժնարկարկու է ֆէնտին այն յօդուածոց վերաբերեալ ծրարիրը մանր յօդուածներու բաժանելով խորագրած է . մեր կրնանք այս մանր պարբերութեաններն կամ յօդուածները մի առ մի բնութեան և վիճարանութեան ներթարկել և քուելուիլ, սակայն

այն ծրագրոյ մէջ, մէկ ծայրէն միւս ծայրը տիրող սկզբնական դրութիւն մը կայ, զոր հարկ է մեզ նախապէս պարզել և վճարար որոշել և սորա տնցնել մանր յոշուածոց քննութեան, զի տանք նոյն սկզբնական ոգւով տողորեալ են: Սահմանադրութիւնը թաղերուն համար գուտ մասնակարարութիւն կորստագրէ, հակառակիւ կեդրոնական Արշալոյսի վերապահելով. իսկ Ռոսիոյն կէտն իրարմանչար թաղի մէջ մէկ մէկ թաղային ժողով կառնանէ և այն ժողովն թարսկան ընտրողներուն բաւարկութեամբ կազմեցնէ կտրը, թաղական մասնակարար խորհրդոց ընտրող և համարաու կը կարգէ. սրով թաղական վարչութիւնն ալ, կեդրոնական Արշալոյսի վրայ ձևուած, գրեթէ անկաս զիրքի մը կը վերածուի: Ասի նոր դրութիւն մ'է, որ մեծ փոփոխութիւն մը կ'ուայնէ մեր Սահմանադրութեան մէջ. նախ այս սկզբնական կէտն որս վրայ մինչև հիմա ընդհանուր կերպով խառնեցաւ, պէտք է բաւարկներ, և սորա մանր յոշուածոց քննութեանն տնցնինք: Արեւմտ ով որ կընդունի որ թաղային ժողովներ հաստատուն և այս ժողովներն ըլլան ընտրող և համարաու իրենց մասնակարար խորհրդոցն, անշուշտ ինքն ալ կեդրոնական Արշալոյսի համարաու ըլլալու սրայանաւ, թող ձեռքը վեր վերցնէ:

Ժողովը միաձայն բուէով ԸՆԴՈՒՆԵՑ այս մեծ փոփոխութիւնը:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Ըստ որում թաղային վարչութեան համար առաջարկեալ նոր սկզբունքն ընդունուեցաւ, հիմա կրնանք անցնիլ յոշուածոց քննութեանը: Սակայն ինչպէս յայտ է, այս քննութիւննիս երկար կուէ. ուստի պահ մը առաջ երեք երեւոյթանայ կողմէ առ Արշալոյսինն ուղղեալ հարցումը միջանկեալ կերպիւ նարէն կ'երկայացնեմ, որպէս զի Արշալոյսի անդամներն որոց կապուէինք և հիմա ներկայացած են, նոյն հարցուն պատասխանեն, և միջադէպ գոցենք:

(Հարցումը կրկին կարդալէ ետ) Թէպէտ և

ըստ կանոնի հարցադրեալ վարչական պաշտօնակալին անկ է պատասխանել յատենի ստա եղած հարցման (յող. 83, ներքին կանոնադրութիւն Աղղ. Ժողովոյ). սակայն սորա անձին կհամարիմ կանխա յայտարարել Ժողովին՝ որ եթէ մեր կանոնադրութեան 28 րդ յոշուածն ալ չկենար, որ գմեջ կարգելու տէրութեան ալ խարհաւարութեան վրայ քննադատական ակնարկութիւններ ընելէ, տէրութեան այժմեան տողնապոլից վիճակն և մեր քաղաքական դրից փոփոխութեան գիտակցութիւնը բուական էին մեզ կատարեալ զգուշութիւն աղղել մեր խափոյ գրութեանց և գործոց մէջ, որպէս զի տարապարտաց ստիթ շընծայենք տէրութեան և աղղին յարաբերական ներդաշնակութեան խանգարման, յորմէ կհետեի մնաս Ահհարաու Ինքնակալին մեր վրայ ունեցած վստահութեան և մեր Նորին Ահհարաուութեան վրայ ունեցած յատնի: Այս համոզմամբ և ձեր աշխարհալարական իմաստութեանն ապաստանեալ կհրուիք մեր Արշալոյսի հարցադրեալ պաշտօնակալն որստոնա կալն որստայտեալ իւր կարծիքն՝ եղած հարցման վրայ, որպէս զի սորա Ժողովին հարցնեմ միթէ կուզէ՞ լսել հարցադրման պատասխանը և որ որ:

ՆՈՒՐԵԱՆ Յ. ԷՅ. — (Ատենադպիր Քաղ. Ժողովոյ) Ներկայ փոփոխ պարագայից մէջ Արշալոյսինն անպատեհ կհամարի պատասխանել այդ հարցման, յորմէ աւելի մնաս բան թէ օգուտ կհետեի Աղղին համար. ուստի յանուն Արշալոյսի կառաջարկեմ որ Ժողովը բարեհաճի գոցել այս միջադէպը:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Լսեցիր, տեսր, Արշալոյսի արշտօնակալին կարծիքն՝ եղած հարցման վրայ, այժմ դուք պիտի վճար թէ հարկ կ'ոյ ընելու յատենի ստա ունց հարցման բացատրութիւնն և անոր պատասխանը: Աս իրբն աստեղեւ պարտաւորեալ եմ ձեր կակն ստուգել և որոշմանը հետեիլ, սակայն իրբն երեւոյթան և ՚ի զի անի ստա իրբն երեւոյթանայ երեւոյթան, սորա անձին կը համարիմ խոտ մ'արտասանել այն խնդրոցն վրայ, որ իմ փորձաւորութեանս արդիւնքն է և

արգանալը դրացմանցս արտայայտութիւնը. այսպէս կառաչեմ ձեզ նկատել զայս և ներել ինձ իրբն աստեղեւ ըրած պարտազանցութիւնս:

Պամանեան տէրութեան արդի վիճակը տալնապոլից է ըսի ի սկզբնական հարցադրման խնդրոցն, և արդարեւ աշխարհալարական շրջաթաթութիւնը, զրոսական անձուկը և թշնամական յարձակումն ան յատեան զժաւարացուցած են այստէր տէրութեան վիճակն, որ ամեն միջոց և նմանը շտեմուած միջոցներ ձեռք առելով՝ այս ճգնամալն ազատելու կճգնի: Մեր աշոց սաղին կատարուեցան մեծ փոփոխութիւնք սրշտօնակարաց տէրութեան սկսեալ յամենամեծէն փոփոխութիւնն մուցանել կաշխատուի նոյն իսկ Արշալոյսի դրութեան մէջ, փոփոխութիւն մասն է արղին սյուսիրուն տղանց փոխադարձ զգացմանց մէջ: Մահմետականք գունգ դունդ կանոնաւոր և կանաւոր դէնք ստած յարեկից և ի հարաւոյ յարեմուտս և ի հիսիս արտերազմի կղիմեն: Տէրութեան գանձն Երուսղից դրամատարաց քով իր վարկին մնասելու վտանգին մէջ՝ գիտովին պատերազմական ծախաց հոգածութեան կուիրուի. մասնաւորաց քակն իր անձուկ վիճակին մէջ՝ հասարակաց օգտին նըստաւելու կիտիւց. մինչև տնգամ՝ գեղեցիկ սեռին մասունք՝ ոչ միայն քրիստոնեայ աղանց, այլ և այն աղանց՝ սրբ նշանակալութիւն չեն ընծայեր անոր գուղորի գործազուրկ զգացմանց, ի գարման վիրաւորեաց՝ տէրութեան օգնելու կաշխատին: Յոյն երիտասարդք Խաչն ու Մահիկը կարմրապոլից դրոշակի վրայ պարգեւով կամաւոր գինւորութեան կղիմեն՝ ամեն աղանց ազատութեան և ասանձնաշնորհութեանց սպասնացող ամենակալ գաղափարի մը արշտանայ դէմ մարանչելու համար: Մեր Հայերս ինչ պէտք է ընենք այսպիսի պարագայից մէջ:

Աս չգիտեմ մեր Արշալոյսի արարքը, և չէ ներելի քննադատել որ և է պաշտօնական եղբուրթիւն՝ պէտք եղած բացատրութիւնը ընել առաջ. սակայն գիտեմ և հրատարակու կայտարարեմ որ եթէ մեր մեր կրօնքին և ընդուն պահպանութեան և ասանին վարչութեան մե-

նաշնորհութեան և ի վերջոյ աղղ. Սահմանադրութեան համար շնորհապարտ չըլլայինք Օսմանեան տէրութեան, և եթէ աղղային շահաց տեսակէտով այն տէրութեան բողոքակից չգտնուէինք, գարձեալ բարոյական և քրիստոնէական և հայրենասիրական զգացմամբք իրբն մարդ, իրբն քրիստոնեայ, իրբն հայրենակից բողոքացի, սորտաւոր էինք օգնութեան հասնիլ նեղելոց ըստ շտիու մեր կարողութեան: Աւասի կը գտիւմ մերաղնեայ տիկնայց մարդասիրական եւոսանքն, սրով նարատել փութային պատերազմի գաշտին վրայ անկեալ վիրաւորեաց անխտիր ամեն հայրենակիցաց, և սորտաւոր յիշատակութեան մը ստիթ տուին մերաղնէից իրազիրս օտար աղղաց. կգտիւմ և կը քաջալերեմ այն ամեն սրարք որ յոգնալթիւն տէրութեան կընկրտին, որսիք անցելոցն ընկալեալ շնորհոց գէթ մասամբ փոխարինութիւն մ'ընելէ գտա, սպագոցին յուսովի բարեայ կանխանալը ծառայութեամբ իրաւունք մ'աւելի ստացած կըլլանք: Աս չեմ ուզեր ճշգել ինչ պէտք է ընել մեզ այժմ՝ աղղովին կամ ի մասնաւորի. բուական է որ ամեն սր համոզուի թէ ինչ որ ընենք յօժանդակարիս տէրութեան, կ'աղղարաղուեայ ի մեզ յոգատ ազգարեան: Այս խորհրդածութեամբ կառաջարկեմ որ փոխանակ տեղի տալոց հարցադրատախանուց և թերիս վիճարանութեան, որոց մէջ անխտեմ խօսերը կրնան սարղիլ, գոցենք սա միջադէպը միահարաու բաւարկելով անցնիլ մեր օրակարգին վստահարիս յայտեղով մեր վարչութեան խնաստարեանք:

Այն առաջարկութիւնը բուէի դրուելով, ստաւար մեծամասնութեամբ ԸՆԴՈՒՆՈՒՆԵՑԱԻ Ժողովին:

ՆՈՒՐԵԱՆ Յ. ԷՅ. — Մեծ շնորհակալութիւն կ'այտնեմ ի զիմաց Արշալոյսի այդ բուէին համար, և կրնամ փոխադարձաբար վստահացնել զԺողովն թէ Արշալոյսինն իր ձեռքին եկած ջանքը չպիտի խնայէ աղղին շահերն ու իրաւունքները պաշտպանելու համար:

Միջադէպը գոցուելէ ետև Ատենապետ

ժաշան անցու անմիջապէս Ռուսիեան էֆէն-
տիի ծրագրին յօդուածոց քննութեանն, և ա-
նոր Ա. յօդուածը կորզուալ հրախրեց զԱրեւ-
փոխաններն ի դիտողութիւն, և տեսնելով որ
դիտողութիւն ընող չկայ, Ա. յօդուածը բու՛լի
զրու, որ միաձայնութեամբ ԸՆԴՈՒՆՈՒԵՑԱԻ
Ժողովն ։

Ահաւասիկ նոյն յօդուածը ։
Յօդ. Ա. Թաղերը ներկայացեալ են խրա-
քանչիւրն իր եկեղեցոց ժողովրդէն բնաբեալ
Թաղային ժողովով մը, նախագահ անենալով
Թաղին բարոյիչը կամ աւագերէցը ։ — Այն
ժողովին միջնորդութեամբ կը հսկէ խրաքան-
չիւր թաղ իր սահմանին մատակարարութեանը
վրայ ։

Նոյնպէս Բ. յօդուածը կարգացուցու, և
բու՛լի գրուելով անխորտիւ ԸՆԴՈՒՆՈՒՅՑԱԻ Ժո-
ղովն ։

Ահաւասիկ նոյն յօդուածը ։
Յօդ. Բ. Թաղային ժողովները պատգամ
ունին իւրարանչիւրն իր թաղին տարեկան
պիտանէն սահմաններու Թաղ. Խորհարգն ընա-
րեցու, անոր մատակարարութեան տարեկան
համարը պահանջելու և ըստ հարկին երբ և ըլ-
կայ գանձի հարցապահելու իր գործարարութեանց
մէջ, և վերջապէս իր ձեռնհասութեան ենթար-
կեալ ամեն թաղական խնդիր յանուն թաղին
լուծելու ։

Նոյնպէս և Գ. յօդուածը կորզուցուեցաւ
հանդերձ այն փոխախտութեամբ զոր Ժողովը,
խիզարան բու՛լարկեց իր սկզբնական կէտ և զի-
տողութիւն ընող չըլլալուն պատճառաւ անմի-
ջապէս բու՛լի գրուեցաւ և միաձայնութեամբ
ԸՆԴՈՒՆՈՒՅՑԱԻ Ժողովն ։

Ահաւասիկ նոյն յօդուածը ։
Յօդ. Գ. Թաղային ժողովները կը ստարին
Թաղին տարեկան միճակագրութիւնը համասո-
ախ հաղորդել իրենց կեղրոնին վարչութեան,
յայտնելով միանգամայն թաղական գործոց և
մատակարարութեան բարւորման համար իրձե-
րնին՝ եթէ ունին՝ որում ըստ սրժանոցն կըրու-

տարեանէ վարչութիւնը ։
Յօդ. Գ. [Բարեխօսեալ] Թաղային ժողով-
ները կը ստարտուորին թաղին տարեկան միճա-
կագրութիւնը համասոախ հաղորդել իրենց կեղ-
րոնին վարչութեան, որում համարատու են ի-
րենց ամեն գործատեղեակց համար, յայտնելով
միանգամայն թաղական գործոց և մատակարար-
ութեան բարւորման համար իրձերնին՝ եթէ
ունին՝ որում ըստ սրժանոցն կըրուտարեանէ
վարչութիւնը ։

Ատենապետ փաշան Գ. յօդուածն ալ կար-
գաւով որ է ։

Յօդ. Գ. Թաղային ժողովները կը բաղկու-
նան 30 տկան անդամ, որոց երեքը բա՛հանայ
եթէ կայ, և երեք տարին անգամ մը մէկ եր-
բորով կը վերանորոգուին ։ Առաջին անգամ
միճակը կըրուչէ երեք վերանորոգելի խումբերուն
կարգը ։ Երբ երեք անգամ պակսի ժողովն,
անմիջապէս անոնց յաջորդ կընտրուի ։

Յիշեցուց որ տար վրայ տեղեկարկեր Մտա-
թէս սրբազան բարեփոխութիւն մը ստաջար-
կած է, բա՛հանայից թիւն 3 էն 4 ի վերածել
ուղելով ։ Եւ հարցուց թէ ուրիշ զիտողութիւն
ընող ալ կա՞յ ։

ԲԱՓԱՄԱՃԵԱՆ Մ. ԷՖ. — Եթէ 4 ի վե-
րածուի, այն ատեն իւրարանչիւր թաղի 5 բա-
հանայ պէտք է ։

Տ. ՄԱՏԹԷՈՍ ԵՊԻՍ. — Այն թաղերուն
համար է, ուր 5 էն աւելի բա՛հանայ ունին ։

Ուրիշ զիտողութիւն ընող չըլլալով, նախ
Մտաթէս Սրբազանի առաջարկած բարեփո-
խութիւնը բու՛լի դիտուեցաւ և ընդունուեցաւ ։

Յետոյ Գ. յօդուածը բու՛լի գրուելով,
Մտաթէս Սրբազանի բարեփոխութեամբը հան-
դերձ ԸՆԴՈՒՆՈՒՅՑԱԻ Ժողովն որով ամբողջ
յօդուածն եղաւ այսպէս ։

Յօդ. Գ. [Բարեխօսեալ] Թաղային ժողով-

ները կը բաղկանան 30 տկան անդամ, որոց 4 ը-
բա՛հանայ (եթէ կայ) և երեք տարին անգամ
մը կը վերանորոգուին ։ Առաջին անգամ միճա-
կը կըրուչէ երեք վերանորոգելի խումբերուն
կարգը ։

Երբ երեք անգամ պակսի ժողովն, ան-
միջապէս անոնց յաջորդ կընտրուի ։

ՆԱԽԱԳԱՋ ՍՐԲԱԶԱՆ. — Թաղային ժո-
ղովոց անգամայ համար սահմանելու 30 թիւն
ես չափազանց կը գանձեմ. պահ մ'տաւջ փա-
փաք յայտնեցի որ ձերակոյտը վարչութիւնն
ինք բնաթի իւր ուզած թաղը ։

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Սրբազան Հայր,
ձեր զիտողութիւնը մասնաւորապէս Ա. յօդուա-
ծին կը պատկանի և սա ընդունուած է որդէն
բու՛լով ։ Եթէ չէր պիտէր, երբորդ ընթերցման
տանն Ձեր այդ զիտողութիւնը կընայ Ժողովը
քննութեան սանու ։

Ատենապետ փաշան անցու Ե. յօդուածին,
և զայն կարգաւով, որ է ։

Յօդ. Ե. Ամեն հոյ իր թաղին մէջ ընտ-
րող է բա՛հն և հինգ տարեւոր և ընտրելի 30
տարեւոր, անի որ կարգաւ գրել զիտե՛ ա թա-
ղական ծախից կը մասնակցի ըստ կարողութեան ։

Ա. Գրիկեալ է ընտրական իրաւունքն անի
որ գատաւատանալէս գրիկեալ է իր ընկերական
իրաւանց վայելումն, կամ խելագարութեան
պատճառաւ անբաւական դատուած է ։

Բ. Այդպիւր է ընտրական իրաւունքն,
անի որ այդային տականներու կողմէն սոժա-
մանակեաց բու՛լըրկութեան դատաւարտեալ է
կամ հոգեւոր պատժի մը տակ է ։

Այս արգելքը կը վերնայ երբ պատժին
ժամակէտը լրանայ ։

Յիշեցուց որ Սրբազան Նախագահը բարեփոխու-
թիւն մը առաջարկած է թաղական ընտրուոց
բարոյանին վերաբերեալ ։ Եւ հարցուց թէ
ուրիշ զիտողութիւն ընող կա՞յ ։

ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ Ք. ԷՖ. — Այդ կարգաւ

գրելու պայմանը գաւառաց մէջ բաղարներու
կընայ յարմարիլ բոյց ոչ զիւղերու առ այժմ.
ես փորձով գիտեմ զայս. ուստի կոտաջարկեմ
որ գաւառաց զիւղերու համար բոցաւտութիւն
ըլլայ ։

ԲԱՓԱՄԱՃԵԱՆ Մ. ԷՖ. — Ընտրուոց հա-
մար 25 տարեւոր ըսուած է, ևս կոտաջարկեմ
որ 25 ին տեղ 21 տարին լրացնող ըսուի ։

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Երկու բարեփոխու-
թիւն կայ. մէկն ընտրուոց տարիքին կվերաբերի
և 25 տարիքը 21 ի իջեցնել կոտաջարկուի.
նախ՝ այս առաջարկութիւնը բու՛լի կղնեմ ։

Զայս բերով Ատենապետ փաշան բու՛լի
գրաւ Քախամանեան էֆէնտիի առաջարկած
բարեփոխութիւնն, որ միաձայնութեամբ մեր-
ժուեցաւ և ծրագրին սահմանած 25 տարեւոր
թիւը ԸՆԴՈՒՆՈՒՅՑԱԻ ։

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Կըրորդ բարեփո-
խութիւն մ'ալ սո՛ է որ իրրե ընդհանուր օրէնք
ընտրուոց մասին կարգաւ գրել զիտանալու պայ-
մանը միայն Պօլոյց համար ընդունուի, իսկ գա-
ւառաց համար և մասնաւորապէս զիւղորէից հա-
մար՝ ուր ըստ մեծի մասին գրել կարգաւ չըր զի-
տեն, բոցաւտութիւն ըլլայ այս մասին. սակայն
այնպիսի տեղեր կան՝ ուր կէս տակէս կարգաւ
գրել զիտեն, ի՞նչ պիտի բու՛լ, մինչեւ ո՞ր սա-
տիճան զուգակշարութեան հասցընել կուզէր այս
պայմանը ։

Տ. ՄԱՏԹՂՈՍ ԵՊՍ. — Պատաներու հա-
մար գանձ մինչեւ մէկ չորրորդը պէտք է զիտան
գրել կարգաւ ։

ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ Ք. ԷՖ. — Ղիւղերուն մէջ
մեծ խառնութիւն կեղնէ, յիշեցնել կան՝ որ գրել
կարգաւ չգիտեն բոյց բու՛լէ չէն կընար գրելիլ.
ստանց համար բոցաւտութիւն ըլլալ պէտք է ։

ՆՈՒՐԵԱՆ Յ. ԷՖ. — Կարծեմ թէ բողո-
քոց և զիւղորէից մէջ մեծ տարբերութիւններ
կան. ուստի զիւղորէից մասին կարելի է որոշ-
եալ միջոցի մը համար բոցաւտութիւն դնել ։

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Մտաթէս սրբա-
զան բոցաւտութիւն կոտաջարկէ այն տեղերան

համար, ուր մինչև մէկ բառորդը գրել կարգաւ չգիտեն. իսկ Քրիստոստուր էֆէնտին բոլոր գիւղորէից համար բացատրութիւն կառաջարկէ, և Նարեան էֆէնտինն առաջարկութիւնն ալ կարծեմ՝ դայն կշռարիէ:

ՍՐԲԱԶԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀ. — Այս առաջարկութիւնը թող. խորհրդոց բնորոշութիւնները կը դժուարացնէ. ո՞վ պիտի ստուգէ գիւղերուն մէջ կարգաւ գրել գիտցող կամ չգիտցողները: Այս յօդուածին մէջ պարզապէս գրելու է թէ՛ քաղաքացի համար է գրել կարգաւ գիտնալը, իսկ գիւղորէից համար բացատրութիւն ընել պէտք է:

ՄԷՐԵՆԵՄ-ԳՈՒՂԻ Յ. ԷՖ. — Կառաջարկեմ որ այդ յօդուածին նկատմամբ ծանօթութիւն մը գրուի առ կերպով թէ՛ ուր որ կէտն աւելի կարգաւ գրել չգիտէր, այն տեղերուն համար վարչութիւնը կորոշէ ընտրութեան եղանակը: Իսկ թէ որ վարչութեան ձեռք գծուար է, այն առ տեղն պէտք է որ գաւառացի համար բացատրութիւն ըլլայ:

ԵՈՒՍՈՒՅԵԱՆ Տ. ԷՖ. — Սրբազանին առաջարկութիւնն ամենէն գործնականն է. պէտք է ըսել ծանօթութեամբ մը՝ թէ առ այժմ գիւղորէից համար բացատրութիւն պիտի ըլլայ:

ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ Խ. ԷՖ. — Բացատրութիւնը պայմանեալ ժամանակի մը համար ընելու է, օրինակի համար մինչև 5 տարի:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Սոցիալ է որ իմ պարտաւորութիւնս միայն ուղղել է վիճարանութիւնը և բուէի դնել ձեր առաջարկութիւնները, բայց կտեսնեմ որ այս յօդուածոց մէջ սահմանափակ պայմանները գրեթէ իրար կը վանեն. ըստած է որ թաղական ընտրող ըլլալու համար 1° կարգաւ գրել գիտնալու է և 2° թաղական ծախսոց մասնակցիլ. սակայն սակարար շախմատ մարզիկ ուսում չունին՝ սոսակ ունին, երիտասարդք ըստակ չունին՝ ուսում ունին. բուէն ո՞վ պիտի տայ: Եթէ կուզէք 5 տարուան համար բացառութիւն ընել կարգաւ գրել չգիտցողներուն համար, կարծեմ աղէկ կըլլայ. Սրբազանին ըստածին պէս՝ անոնք որ իրենց զաւակաց կրթութեան և իրենց բարոյական պատուան անասրքեր չեն և աղգային տրոյ կմանակցին, անոնք

միայն ընտրող ըլլալու իրաւունք ունենան. կարծեմ այս բան է: Ես բուսական փորձ ունիմ ընտրական գործողութեանց. տեսած եմ որ բուսականութիւն եղած ստեն սինդրոր մէկը կուգայ արեւալ. և 5 դարու շնտակով իրր թանկան տարր, բուէ տալ կուզէ: Աստեկ բաներ շատ տեսայ ես. ուստի ինձ աղէկ կերեաց որ մէկ կողմէն կարգաւ գրել գիտնալը գէթ 5 տարուան համար վերցունենք ընտրողութեան պայմաններու կարգէն, և տեղը դնենք բարոյականութիւնը:

ԱՊՐՕ Ս. ԷՖ. — 5 տարին շատ է. կարգաւ գրել սովորելը դժուար բան չէ, մարդ կրնայ 3 ամիսէն սովորիլ. ուստի կառաջարկեմ որ յիշեալ բացատրութիւնը 3 ամսուան համար միայն ըլլայ:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Ես շնորհակալ կըլլամ եթէ դուք յաջողիք 3 տարիէն կարգաւ գրել սովորեցնել մեր ազգին ընտրողաց:

ԽՕՃԱՍԱՐԵԱՆ Օ. ԷՖ. — Այդ առաջարկութեամբ ազգին գլխուն փորձանք կը հանկ. վաղն ընտրողական ծառայներն ամեն բան կրնան ընել, և շատերը բուէգրկութեան գաղտնաբարտել, զուն տրոյ գալոց չգիտեցիր և այլն ըսելով: Երբ գաղտնաբարկութիւնը պարտաւորիչ ընել կուզես, պէտք է ձրի ըլլայ. գոյցէ մարդը կարողութիւն չունէր զակին ուսման ծախքը հագար. ինչ իրաւամբ պիտի բտուի անոր՝ որ զուն զուակի գալոց չգրկելու համար բուսարկութեան գրկեալ ես:

ԵՈՒՍՈՒՅԵԱՆ Տ. ԷՖ. — Սզսն էֆէնտի գլխողութիւնը կընդունիմ բացատրութեամբ. Պրտեցոց համար գաղտնաբարկութիւնը պէտք է պարտաւորիչ ըլլայ. վասն զի ձրի գաղտնաբարկութեան համար Պրտոց մէջ ամեն միջոց կայ:

ՍՐԲԱԶԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀ. — Ինչպէս Պրտոց մէջ, նոյնպէս գաղտնացի մէջ 20 տարիէն ի վեր գալոց կայ. Սզսն էֆէնտի ըստածն ալ կընդունիմ. բայց գաղտնաբարկութիւնը պարտաւորիչ ընելու համար միակ ձովրան այս է. բուսականութեան համար կարգաւ գրել գիտնալը պայման դնելու է, իսկ գիւղերու համար առ այժմ բացատրութիւն:

ԱԼԱՃԱՃԵԱՆ Է. ԷՖ. — Ես պիտի առաջարկելի որ բուէարկութեան ստեն առջի բերան կարգաւ գրել չգիտցող անձանց ալ բուէն ընդունի, բայց խօսք սանուի որ յաջորդ բուէարկութեան ստեն կարգաւ գրել սովորած ներկայանան:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Հուսատի եղիր որ ձեզ պիտի սրտատախանեն թէ՛ ոչ բուէ կուստուր և ոչ գալոց կերթուար:

Այս միջոցին Ղաղարտեան Քրիստոստուր էֆ. խօսք կուզէ, սակայն Ասենապետ փաշան յիշեցնելով թէ, արգէն մի և նոյն խնդրոյն վրայ երկու անգամ խօսք տուած է և չկրնար ըստ ներքին կանոնադրութեան երրորդ անգամ խօսք ստուտանց Ժողովոյն հաւանութեան. Ժողովին կամին հարցնելէն յետոյ թոյլ կուտայ խօսիլ:

ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ Ք. ԷՖ. — Կաղաչեմ այս մասին ըստ ուշադրութիւն ընենք. շատ գիւղեր կան յորս երիտասարդք բուսական կարգաւ գրել գիտեն. սակայն նոյն գիւղերուն բոլոր իշխանութիւնը կարգաւ գրել չգիտցող բիւսներուն և ծերերուն ձեռքն է. եթէ ասոնք բուէ շտան և գիւղորէից գործին յիտանուին մեծ կուսներու տեղի կը տրուի սրով և Սահմանադրութիւնն անգործողի կը մնայ:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Եթէ կը հաճիք խորն գիրն ակտիֆներ և բուէի դնենք. ով որ կընդունի թաղային ժողովոյ ընտրող ըլլալու պայման սահմանել 25 տարեւոր լինիլ և բաղային ծախսոց մասնակցիլ և մինչև 5 տարի կարգաւ գրելու պայմանէն զանց ստնել, ձեռքը վեր վերցնէ:

13 ձեռք բարձրացան:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Ով որ ընդհակառակն կուզէ որ կարգաւ գրել գիտնալն ալ անհրաժեշտ պայման ըլլայ ընտրողութեան, ձեռքը վեր վերցնէ:

17 ձեռք բարձրացան:

ՍՐԲԱԶԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀ. — Ինչ լեզուով կարգաւ գրել պիտի փնտռուի. մարդ կայ որ բանի մը լեզու գիտէ, իսկ Հայերէն ո՛չ:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Սրբազան Հայր, ձեր ըստած բացատրութիւն է և բարեբաղդարար շատ յիշ կը գտնուի: Առաջարկութիւն մ'ալ կայ կարգաւ գրել գիտնալու պայմանը Պրտոց համար սահմանել. իսկ գաւառներու համար 5 տարի բացատրութիւն ընել. այս ալ բուէի կրնեմ:

ՍՐԲԱԶԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀ. — Փախանուկ 5 տարի ընելու առ այժմ ըսել ըսէ:

Քուէի գրուելով Սրբազան Հօր առաջարկած բարեփոխութեամբն ընդունուեցաւ: Որով հինգերորդ յօդուածոցն առաջին պարբերութիւնն այսպէս բարեփոխուեցաւ:

Ամեն Հոյ իր թաղին մէջ ընտրող է 25 տարեւոր և ընտրելի 30 տարեւոր, եթէ թաղային ծախսոց ուղղապէս կը մասնակցի և կարգաւ գրել գիտէ: — Կարգաւ և գրելու պայմանէն զերծ են առ այժմ գաւառացի Հայք:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Որքանի ծրագրին 5րդ յօդուածոց սահման պարբերութիւնն ընդունուած է Պրտոց համար կարգաւ գրել գիտնալու պայմանաւ. իսկ գաւառացի համար այս կէտն առ այժմ բացատրութիւն ըլլալու պայմանաւ: — Կը մնայ յետագայ երկու պարբերութիւններէն ուսովներ, որ է՝

Ա. Զրկեալ է ընտրական իրաւունքէն անի՝ որ գաղտնաբարկութեան պայմանէն է իր ընկերական բուսանց վայելումէն, կամ խելագարութեան որտեղանով անբաւական գաղտնած է:

Այս պարբերութիւնը նոյն իսկ Սահմանադրութեան մէկ յօդուածն է, ուստի զոյն բուէի չեմ դնեք: Իսկ վերջին պարբերութիւնը բուէի դնելէ առաջ, անոր վրայ խօսք ուղղուեք եթէ կան՝ կհրախրեմ իրենց գաղտնաբարկութիւնն ընելու: Ահա հաւաստի նոյն պարբերութիւնը՝

Բ. Արգիլեայ է ընտրական իրաւունքն աւելի որ աղգային ասեաններու կողմէն աւժամեաց բուկարիւթեան գատապարտեալ է կամ հոգեւոր պատժի մը տակ է : Այս արգիլը կը վերնոց երբ պատժին ժամակէտը զանայ :

Տ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՔԶՆՅ. ՄԿՐԵԱՆ. — Ես կառաջարկեմ որ թաղային ժողովոց և խորհրդոց անդամներն ամուսնացեալ ըլլան : Վասն զի ինչ պատճառաւ որ Սահմանագրութիւնը Պատաստանական խորհրդոց անդամաց համար 40 տարին զատուցած և ամուսնացեալ անձներ ըլլալը պայման գրած է, մի և նոյն պատճառը կայ նաև թաղական անդամաց համար :

ՄԿՐԵԱՆ-ԳՈՒԼԻ Յ. ԷՖ. — Ինչպէս որ կարդալ զրել չգիտցաները բուկտուրիէն զրիկելով ստամ ասնելու պարտաւորելը պայման դնել ուղտեցու, նմանապէս Տ. Մկրեան Հայրն ալ թաղական անդամաց համար ամուսնութիւնը պարտաւորել ընել առաջարկելով կուզէ ամուսնութիւնները շատցնել : Բայց չեմ կարծեր որ այդ կերպիւ յաջողի ամուսնութիւնները շատցնել, և եթէ ամուսնները զրիկին ընտրութենէ, աղգին մէջ գործող մասնէ կզրիկին :

ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ Ք. ԷՖ. — Եթէ ամուսնացեալներէն միայն թաղական անդամ անելու սրբանուն ընդունուած ըլլար, ասկից 40 տարի յառաջ Տէր հոր առաջարկութեան հանդուցեալ Մինէճի Անդրանիկ տղան չպիտի կրունար Սամաթիոց Թաղ. Խորհրդոց անդամ ըլլալ քի ծառայութիւն ընել աղգին, և ես ալ չպիտի կրնայի իրեն ընկերակցել իւր ծառայութեանցը մէջ, որով Սամաթիոց մէջ այն յառաջագիտութիւնը չպիտի կատարուէր :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Նախ բուկի կը զընեմ Աղգային ասեաններու կողմէն սաժամեաց բուկարիւթեան գատապարտեաց ընտրական իրաւունքէ արգիլուելու կէտը :

ՄԵԼԻՔԵԱՆ Մ. ԷՖ. — Աժժամեաց բոտը վերցուի, միայն բուկարիւթեան գատապարտեալ ըստի :

Ատենագետ փաշան այն կէտը բուկի զը-

րու, որ միաձայնութեամբ ընդունուեցաւ ժողովն :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Երկրորդ բուկի պիտի դնեմ Հոգեւոր պատմաց տակ կողմերուն ընտրական իրաւունքէ արգիլուելու կէտը : Բայց այս կէտը բացատրութեան կարօտ է, ուստի կը հրաւիրեմ ծրագրին հեղինակ Աւստինեան Էֆէնին բացատրել թէ Հոգեւոր սրտով մը տակ ըսելով ինչ բուկ կուզէ :

ՌՈՒՍԻՆԵԱՆ ԷՖ. — Եկեղեցական մը կըրնոց վիճման առնուած լինիլ, կամ աշխարհական մը բանադրուած լինիլ, ասանկերուն համար է հոգեւոր պատժի տակ ըսուած խտրն :

Տ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ք. ՄԿՐԵԱՆ. — Մարդ կայ որ յանիրաւի իւր կինը ձգած ըլլալուն համար ամուսնական տարու գատապարտուած է, ան ալ բուկական է զինքն բուկարիւթեան մասնակցելու իրաւունքն զրիկելու :

ԵՈՒՍՈՒՑԵԱՆ Տ. ԷՖ. — Վարչութեան գիտութեամբ սաժամանակ մը կրարմէ բաժնըւող ամուսնոց կը վերաբերի այդ, որան մէջ բացատրութիւններ կրնան ըլլալ : Ատար վրաց գատաստանական խորհրդէն ծրագրի մը պէտք է :

Տ. ՄԱՏԹԷՍ ԵՊԻՍ. — Այն ատեն այդ ծրագրին գործն սարսել հարկ կըլլայ :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Վերջապէս անոնք որ պիտի զրիկին բուկարիւթեան, պէտք է վարչութենէն պաշտօնապէս գատապարտուած ըլլան բուկարիւթեան և կամ հոգեւոր պատմաց մը ենթարկեալ, որինակի համար՝ աշխարհական մը բանադրեալ կամ եկեղեցական մը արգիլեալ ի պաշտամանէ, այսպէս է :

ԵՈՒՍՈՒՑԵԱՆ Տ. ԷՖ. — Բուկարիւթեան ալ պատժ է, և Աղգային վարչութիւնը կըրնոց գատապարտել այդ զրիկան :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Տէր Մկրեան Հայրն առաջարկեց որ սի որ ամուսնացեալ չէ ընտրելի ըլլայ, ասոր աւելը հոս չէ, երբ կարգը կայ յոյն ասեն նկատագրութեան կառնուի : Իսկ Սըրբազանին առաջարկութիւնն՝ որ է ընտրական իրաւունքէ զրիկել անոնք՝ որ ընտանիքին չեն խնամեր և զուակին չեն գոտախարակեր, ըլ-

էի կը դնեմ, եթէ գիտալութիւն ընող չկայ :

ԵՈՒՍՈՒՑԵԱՆ Տ. ԷՖ. — Սըրբազանին առաջարկութիւնն իրաւացի է և նկատառութեան արժանի, սակայն իր սկզբունք սրտով ան մասին պէտք է ընդունուի ոչ թէ Սահմանագրութեան մէջ անցնելու, այլ կանոնադրութեան մէջ գրուելու պայմանաւ :

ԱՊՐՕ Ս. ԷՖ. — Սըրբազանին առաջարկած պայմանը վարչութեան յանձնելու է, որպէս զի նա բննէ և գատապարտէ այնպիսիները :

ՔԱԶԱԶԵԱՆ Յ. ԷՖ. — Բայց դու մ'է այդ վարչութեան յանձնելը, զուցէ ասորպէս զեղծման ասիթ լինի շարաշար գործածութեամբ, ուստի պէտք է խիստ սրտէ կերպով գծուի օրինագրքին մէջ :

ՆՈՒՐԵԱՆ Յ. ԷՖ. — Կարծեմ այդ խնդրին արդէն լուծուած է ծրագրին մէջ « Աղգային ասեաններու կողմէն սաժամեաց բուկարիւթեան գատապարտեալ » ըսուելով : Վարչութիւնը վերաբնութեան ասեանի պաշտօնը կիտրէ բուկարիւթեան վճիռը տալով : Այս կերպիւ Սըրբազանին առաջարկութիւնն՝ որ մարդասիրական գոյացում մը առաջ եկած է, լուծուած կը համարիմ :

ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ Ք. ԷՖ. — Այն մարդն՝ որ իւր ընտանեաց խնամ չտանիր, արդէն ուրացող է և անհաստ, ինչպէս կըսէ Ս. Պիրըր : Այս աստիճամը Ս. Պատրիարք Հօր առաջարկութիւնը խիստ իրաւացի է, որովհետեւ անոնք որ անհաստ և ուրացող են՝ Աղգային գործոց խտանուելու իրաւունք չունին :

Տ. ԽՈՐԷՆ ՎԱՐԴ. ԿԻՐՕԵԱՆ. — Ես կառաջարկեմ որ սրտով ան օրինակի մը չինուելու սկզբունքն ընդունուի, որպէս զի եթէ արտօնութիւն մը պիտի արտի վարչութեան, շարաշար չգործածուի :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Սըրբազանին առաջարկութեան վրայ եղած գիտալութիւններէն կը կհասկնամ որ երկու կարծիք կայ այս մասին. մէկն է օրէնքին մէջ զեւեղել այն անկարգ վրաց պայմանները որ բուկարիւթեան գատապարտելու իրաւունք կուտան. և միւսն օրէնքին մէջ չզննելով վարչութեան յանձնել, որ այն-

պիսեաց գատաստանը տեսնելով վճիռ տայ ըլլուելու կողմէն :

ՂԱԲԱՄԱՃԵԱՆ Մ. ԷՖ. — Վարչութիւնն ինչպէս պիտի գիտնայ թէ այս ինչ անձն իւր ընտանիքը խնամեր է կամ ոչ. թաղ. խորհրդոց գիտնալիք բանն է. ուստի անոնց պէտք է յանձնուի :

ՍՐԲԱԶԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀ. — Ամեն թաղական խորհուրդ իւր թաղեցոց ջանին ունի, և ամեն ստորաւորին բիշ շատ նպաստ կհատարէ, զիտէ թէ ո՞րոնք են իրենց սրտքը կատարող և ո՞րոնք են չկատարող, պարտերնին չկատարողներն ուղղութեան բերելու համար օրէնքին մէջ բուն մը յաւելցնել առաջարկեցի. ասոր վրայ երկար խտնելու աեղի չկայ. կրտիկ բան չէ որ թաղ. խորհուրդ մը վրէժխնդրութեան համար այս ինչ կամ այն ինչ անձը շար մարդ է ըսէ. եթէ ասանկ բան մը պատահի, զրիկալը կրնոց բարբել վարչութեան :

Ատենագետ փաշան բուկի զրու Սըրբազան Նախագահին առաջարկութիւնը օրէնքի մէջ զընել կամ չընելու տրամադրութիւնը և ժողովը բուկով որոշեց վարչութեան ասեաններուն յանձնել այն գատաստանը, և անոնց ըլլուելու կողմէն գատապարտուածը արգիլել ըլլուելու կողմէն մասնակցութեան :

Որով հինգերորդ յօդուածին վերջին երկու պարբերութեանց երկրորդն ալ այսպէս բարեփոխեցու :

« Արգիլեալ է ընտրական իրաւունքն անի որ վարչութեան ասեաններու կողմէն բուկարիւթեան գատապարտեալ է : Այս արգիլը կը վերնոց երբ պատժին ժամակէտը զանայ : »

Հետևարար ամբողջ հինգերորդ յօդուածն կըլլայ այսպէս :

Ամեն հոյ իր թաղին մէջ ընտրող է 25 տարեւոր և բնակիչի 30 տարեւոր. եթէ թաղային ծախից ուղղապէս կը մասնակցի և կարգաւ ու զրել զիտէ : Կարգաւ և զրելու պայմանէն առայժմ զերծ են գատաստացի հոյք :

Ա. Չրկեալ է ընտրական իրաւունքէն ան որ դատաստանաւէս զրկեալ է իր ընկերական իրաւունց փոյեւումէն կամ խելագարութեան սրտձառով անբաւական դատուած է :

Բ. Արգիլեալ է ընտրական իրաւունքէն ան ծի որ վարչութեան ատեաններու կողմէն բուէ- գրկութեան դատաւարտեալ է : Այս արգիլը կը վերնայ երբ սրտձին ժամակէտը լրանայ :

Յրագրին ծրագրածին բնութիւնն աւարտելէ ետեւ, Պապեալ յոյժուածոց բնութիւնը ժողովին սրտձան վրայ յաջորդ նստին ձեռք-տեցաւ :

Ատենադէտ փաշան ժողովին ներկայացոյց Հետեւեալ շորս երեսօխօսաններն որ յաջորդաբար երեք անգամ առանց բանաւոր սրտձառ յայտնելու բացակայ գտնուած են :

- Ահաւարիկ նոյն երեսօխօսանաց անուաններն,
- Յովհաննէս էֆ Խորասանձեան
- Սիմօն Պէյ Մազսուեան
- Յակոբ էֆէնտի Ամասեան
- Աւէախ » Վոյրեան

Ժողովն սրտեց անգամ մ'ալ նամակ գրել այն երեսօխօսանաց :

Ատենադէտ փաշան ժողովին կամքն առնելն ետքը յայտարարելով որ յաջորդ նիստն երեք շաբաթէն պիտի դուստրի, ատեանը դուրսէն ժամը ինը բաւորը անցած միւսնոյն օրու կարգն ունենալով :

ԱՏԵՆԱԴՊԻՐ	ԱՏԵՆԱՊԵՅ
Գ. Յ. ՄԵԼԻՔ	Ս. ԱՍԼԱՆՍՅԱՆ

ՄԱՐԿՈՍ ԵՎԱՆԳԵԼԻՍ

ԳԻՆ 2 ՂՐՈՒՇ

ՄԵՓՐՈՍՏՈՒՓԻՆ ԿԵԴՐՈՆԱԲԱՆ ՍՆՅՈՒԿԻՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎՈՅ ԵՍՏԻՍՏԵՍԱՆ

Կր ծախուի ի Կիսնաստան Պատրիարքարանի . և Կաթախիայ Ս.
Լուսաւորիչ Եկեղեցւոյ բանկայր և Հայ գրախանաստայ քով :